

“TÜRK DÜNYASI VATANDAŞLIĞI”NA DOĞRU*

Cengiz ALYILMAZ**

Öz

Türk boy ve toplulukları binlerce yıllık bir ortak dile, tarihe, kültür ve uygarlığa sahiptirler. Ancak Türk boy ve toplulukları geride kalan tarihî süreçte farklı sebeplerle birlikte yaşadıkları coğrafyaları terk etmek zorunda kalmışlardır.

Türk boy ve topluluklarının yüzyıllar boyu bir arada, dayanışma içinde yaşamalarında ortak değerlerin (milliyet, dil, din, tarih, kültür...); ayrışmalarında ise söz konusu değerlerden uzaklaşmalarının rolü büyüktür.

Türklerin yaşadıkları bölgelerde ve dünyada gelişen ve değişen şartlar Türklerin ortak değerler ve çıkarlar etrafında bir araya gelmelerini ve anlamlı birlikler oluşturmalarını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda Türk devlet, boy ve toplulukları tıpkı Avrupa Birliği’ne benzer bir birlik (“Türk Dünyası Birliği” / “Türk Birliği”); Avrupa Birliği Vatandaşlığı’na benzer de bir vatandaşlık (“Türk Dünyası Vatandaşlığı”) tesis edebilirler. Söz konusu birliğin ilerleyen süreçte bölge ülkelerinin de (Rusya, Çin, Kore, Japonya, Moğolistan, Hindistan, İran, Gürcistan...) katılımlarıyla “Asya Birliği”ne; vatandaşlığın ise, “Asya Birliği Vatandaşlığı”na çevrilmesi elbette mümkündür.

Bu makalede Türk Dünyası Vatandaşlığı, Türk Dünyası Vatandaşlığı’nın Türk Dünyası ve bölge ülkeleri açısından önemi ve getireceği kazanımlar üzerinde durulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Türk devlet, boy ve toplulukları, Türk Dünyası, ortak değerler, Türk Dünyası Vatandaşlığı.

TOWARDS “CITIZENSHIP OF THE TURKIC WORLD”

Abstract

Turkic tribes and societies have a common language, history, culture and civilization of thousands of years old. However, Turkic tribes and societies have had to leave the geographies they lived together due to different reasons in the process of history.

Common values (nationality, language, religion, history, culture...) have an important role in the solidarist cohabitation of Turkic tribes and societies for hundreds of years; while drifting apart from the said values is one of the main reasons for the disintegration of these tribes and societies.

Developing and changing conditions of the regions Turks inhabit and the world necessitate the coming together of the Turks on the basis of common values and interests and formation of meaningful unions. In this context, Turkic states, tribes and societies can establish a union very similar to the

---

* Bu yazının özünü Kırgızistan’ın başkenti Bişkek’te 22-23 Ekim 2014 tarihleri arasında düzenlenen “Türk Dünyası Vatandaşlığı Çalıştayı”nda Prof. Dr. Cengiz ALYILMAZ tarafından yapılan açılış konuşmasının metni oluşturmaktadır. Söz konusu metin ALYILMAZ tarafından gözden geçirilip bazı eklemeler ve düzenlemeler yapılarak makale hâline dönüştürülmüştür.

** Prof. Dr.; Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Müdürü, Valeh Hacılar Uluslararası Bilimsel ve Kültürel Araştırmalar Vakfı Genel Başkanı, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür ve Eğitim Derneği Genel Başkanı, calyilmaz@gmail.com.

European Union (“Union of the Turkic World” / “Turkic Union”) and a citizenship similar to the European Union (“Citizenship of the Turkic World”). It is of course possible to evolve the said Union into “Asian Union” with the participation of regional countries (Russia, China, Korea, Japan, Mongolia, India, Iran, Georgia...) in the forthcoming process and the citizenship into “Citizenship of the Asian World”.

In this article, Citizenship of the Turkic World, the importance and benefits of the Citizenship of the Turkic World from the perspective of the Turkic World and regional countries are highlighted.

Keywords: Turkic states, tribes and societies, Turkic World, common values, Citizenship of the Turkic World.

Türk boy ve toplulukları bugün dünyanın farklı bölgelerinde ve devletlerinde farklı yönetim şekillerine tabi olarak yaşamaktadırlar.

Birbirlerinden çeşitli sebeplerle ayrılan Türk boy ve topluluklarının adına Ulu Türkistan denilen coğrafyadaki birlikteliği Türk Milletinin güçlü devlet(ler) kurmasına; adının ve sanının bugüne kadar gelip ulaşmasına vesile olmuştur. Ancak artan nüfus, çakışan çıkarlar, yaşanan çekişmeler, huzursuzluklar ve mücadeleler Türk boy ve toplulukları arasındaki birlikteliğin ve dayanışmanın bozulmasına, aralarındaki ilişkilerin zayıflamasına hatta bazı bölgelerde bitmesine sebep olmuştur.

Türk boy ve toplulukları arasındaki huzursuzluklar, egemenlik savaşları ve dağınıklık Türklere yakın coğrafyalarda yaşayan ve Türklerle tarihsel hesabı olan milletler için her zaman fırsat doğurmuştur.

Orta Asya’da ve Kafkasya’da Çin’in ve Rusya’nın süreklilik arz eden çok yönlü politikaları, Türk boy ve topluluklarının uzun süre birbirlerinden kopuk yaşamalarında; birbirlerine yabancılaşmalarında büyük rol oynamıştır. 1991 yılında Sovyetler Birliği’nin dağılıp yeni Türk Cumhuriyetleri’nin kurulması Türk boy ve toplulukları için tarihin en büyük fırsatı olmuştur. Ancak bu fırsatın yeterince değerlendirilebildiğini söylemek de mümkün değildir.

Aynı etnik yapıya ve kültürel kimliğe sahip milletlerin birlik ve bütünlükleri, gönül ve akıl birlikteliğiyle oluşturulmuş stratejiler sayesinde gerçekleştirilir ve korunur. Aklın ve gönlün bir araya getirmediği; yalnızca çıkar ilişkilerinin veya duygusal bağların bir arada tuttuğu toplulukların ve milletlerin birlikteliklerinin uzun sürmesi mümkün değildir. Aralarında “**kan bağı**”, “**akrabalık**” veya “**dostluk**” bulunan devletlerin, milletlerin ve toplulukların birbirleriyle ilişkileri “**güçlü**” ve “**sağlam**” olduğu kadar “**hassas**” ve “**kırılğan**” özellik taşır.¹ Bu ilişkilerde

¹ Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra bağımsızlıklarını ilan eden yeni Türk Cumhuriyetleri’ne Türkiye Cumhuriyeti’nin bazı yöneticileri tarafından “ağabey” tavrı takınılmıştır. Önceleri sempati uyandıran bu tavır, zamanla tepkilere yol açmıştır.

“duygu ile mantık”ın, “gönül ile akıl”ın ittifakı, ilişkilerin kalıcılığı ve sürekliliği bakımından çok önemlidir (Alyılmaz, 2011: 55).

Türk boy ve topluluklarının 1991 yılında Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonraki dönemlerde farklı adlar ve oluşumlar altında bir araya gelme girişimleri, çoğunlukla duygusal temelli olduğu için başarılı ol(a)mamıştır. Ancak geride kalan 20 yılı aşkın sürede bazı kazanımların olduğu da inkâr edilemez.

Türk devletleri arasında gerçekleştirilmeyen pek çok ilişkinin ve oluşumun kitle iletişim araçları sayesinde toplumun alt tabakalarında gerçekleşmiş olması; ulaşımın nispeten kolaylaş(tırıl)ması ve maliyetinin düş(ürül)mesi, TÜRKSOY, Türk Keneşi / Türk Konseyi (Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi), TÜRKPA (Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenter Asamblesi), Türk Üniversiteler Birliği... gibi ortak teşkilatların kurulması bu kazanımlar arasında sayılabilir.² Ancak Türk boy ve topluluklarının bugün gelinen noktada birbirlerini iyiden iyiye tanıdıkları, aralarında eski Sovyetler Birliği’nin yapısına veya Avrupa Birliği’nin bugünkü durumuna benzer bir ilişkinin oluştuğu; duygusal temelli ve içerikli söylemlerin yerini akılcı ve gerçekçi kararlara ve eylemlere bıraktığı hiçbir şekilde söylenemez.

Geride kalan uzun yılların oluşturduğu iletişim ve güven sorununun bir anda ortadan kalkması elbette beklenemez. Çünkü zaman ve şartlar Türk boy ve toplulukları arasında ciddi yaşayış ve inanış farklılıkları doğurmuştur. Aynı etnik ve kültürel kimliğe sahip olmalarına rağmen aralarında farklılıklar olanlar yalnızca Türk devlet ve toplulukları da değildir. Hızla değişen ve gelişen dünyada Türk devlet ve topluluklarının akılcı bir noktada tekrar buluşmaları ancak ve ancak geride kalan tarihsel süreçte ortaya çıkan inkâr edil(e)mez farklılıklara hoşgörü ile yaklaşp bunun bilincinde aralarındaki **aynılıkları** ön plana çıkarmalarından geçmektedir. Şurası hiçbir zaman unutulmamalıdır ki: *Ayrıntıda direnenler yollarını ayırırlar. Ayrıntıda direnmek ayrılık getirir* (Gemalmaz, 2010: 431).

Aynılıklarını, birleşenlerini ön planda tutup birleşemeyenlerin de, ayrışanları yüzünden ayrılıklar yaşamaları kaçınılmazdır. Bugün dünyada yaşanan pek çok huzursuzluğun ve savaşın temelinde de insanoğlunun (bunun doğal uzantısı olarak

² Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Vakfı (TÜDEV) tarafından 1993-2009 yılları arasında düzenlenen Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayları’nda oluşturulan komisyonlarda (Uluslararası İlişkiler Komisyonu, Medya ve İletişim Komisyonu, İktisadi, Ticari, Mali İlişkiler ve Turizm Komisyonu, Kültür Komisyonu, Eğitim Öğretim, Bilim ve Teknoloji Komisyonu, Gençlik Komisyonu, Toplum Yönetimi ve Hukuk Komisyonu) önemli kararlar alınmış; alınan kararların bir kısmı üye devletler tarafından hayata geçirilmiştir. Türk Devlet ve Toplulukları Dostluk, Kardeşlik ve İşbirliği Kurultayları’nın sonuç bildirgelerinde yer alan öncelikli amaçlar arasında genelde şu hususlar yer almıştır: *Türk devlet ve topluluklarının modern anlamda ekonomik gelişmelerini ve refahlarını sağlamak; uluslararası platformlarda dayanışmalarını güçlendirmek; kültürel bağlarını derinleştirmek; somut işbirliği alanlarını kamu kesimini de içine katarak gerçekleştirme yolunda atılacak adımları belirlemek; hâlen yürütülen müşterek çalışmaları ve projeleri daha etkin hâle getirmek* (<http://tr.wikipedia.org>).

milletlerin) bitmez tükenmez ihtiraslarının bilinçli bir şekilde yönlendirip ön plana çıkardığı “farklılıklar” yatmaktadır. Oysa tarih boyunca insanların farklılıklarını ön planda tuttuklarında birbirleriyle savaştıkları; birleşen veya benzeşen yönlerini ön planda tuttuklarında ise hem kendilerine hem de bütün insanlığa yararı dokunacak işler başardıkları bilinmektedir. Bu savın en açık kanıtını hiç kuşkusuz ki Avrupa Birliği oluşturur.

Bugün Avrupa Birliği içinde yer alan ülkelerin birçoğu yakın tarihe kadar birbirleriyle savaşmışlardır. Çünkü Avrupa Birliği ülkelerinin (birçoğunun dini aynı olsa da) onların da birleşen yanları kadar ayırışan yanları; aralarında çıkar çekişmeleri vardır. Ancak Avrupalılar geçmişten (aralarında yaşanan savaşıardan) ders çıkarmayı bilmiş; birleşen yanlarını ön planda tutmuş; Avrupalılık paydasında buluşarak “Avrupa Birliği”ni kurmuşlardır.

*Foto 1: Avrupa Birliği'nin logosunu yansıtan görüntü
(<http://www.logoeeps.net/the-european-union-eu-logo-eps-pdf.html>)*

Temeli 1950’li yılların başına (Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu’na) dayanan; 7 Şubat 1992 tarihinde imzalanan ve 1 Kasım 1992 tarihinden itibaren yürürlüğe giren Maastricht Anlaşması’yla adı “Avrupa Birliği” konulan birlik bugün 28 bağımsız devletten oluşmakta ve içinde 500 milyon insan yaşamaktadır. Avrupa Birliği içinde yer alan devletler şunlardır: Almanya, Avusturya, Birleşik Krallık, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Hırvatistan, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Kıbrıs, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Macaristan, Malta, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovakya, Slovenya ve Yunanistan (<http://europa.eu/>). Avrupa Birliği her geçen gün güçlenmekte, sınırlarını genişle(t)mekte ve dünya kamuoyunda daha fazla söz sahibi olmaktadır. Bu arada

Türkiye, İzlanda, Makedonya, Karadağ ve Sırbistan başta olmak üzere birçok ülkenin Avrupa Birliği'ne üye olmak için beklediklerini de belirtmek gerekir.

Avrupa Birliği ülkeleri arasında elbette ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Avrupa Birliği içinde yer alan ülkelerin yöneticileri de zaten bunun bilincindedirler. Bunun için de Avrupa Birliği içindeki her ülkede “Avrupalılık” paydasında birleşmenin yolları aranmakta ve “Avrupalılık bilinci” oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Acaba Avrupa Birliği benzeri bir birliği Türk Dünyası için de gerçekleştirmek mümkün müdür? Türk boy ve topluluklarının birleşenleri bu birliği oluşturmak için yeterli midir? TÜRKSOY, Türk Konseyi³, Türk Üniversiteler Birliği⁴... gibi teşkilatların kurucularını “Türk Dünyası Vatandaşlığı”⁵ paydasında buluşturmak bir hayal olmanın ötesine geçebilir mi? Bu sorulara akli başında herkesin “evet” diyeceğinden kuşku duyulmamalıdır. Çünkü bu birlik (adı farklı olsa da) tarihte zaten vardı. Aralarındaki her türlü çekişmeye rağmen Türk boy ve topluluklarının iyide ve kötude bir araya geldikleri dönemler yaşanmıştı. Üstelik Avrupa Birliği'nin oluşumuna zemin hazırlayan birleşenlerle Türk boy ve topluluklarını “Türk Dünyası Vatandaşlığı” paydasında buluşturacak birleşenler karşılaştırıldığında Türk boy ve topluluklarının birleşenlerinin daha fazla olduğu görülür. **Aynı etnik ve kültürel kimliğe sahip olanların kardeşlik, dostluk, hoşgörü, dayanışma, iş birliği ve barış paydasında buluşup birlik oluşturmaları diğerlerine göre daha kolaydır.**

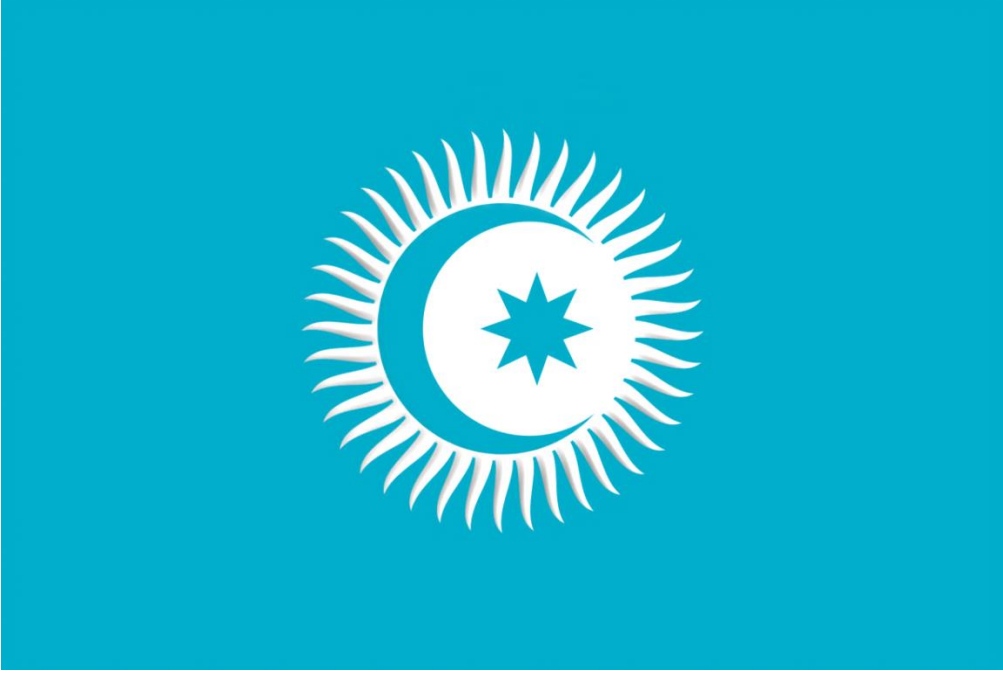
İçinde yaşanan bölgenin ve çağdaş dünyanın gerçeklerinin bilincinde; ortak kültürel değerlerden, tarihsel süreçte edinilen deneyimlerden, kazanımlardan ve birikimlerden hareketle kendi geleceklerine şekil vermek Türk devlet ve topluluklarının da hakkıdır.

³ “Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi”, 1992 yılından 2009 yılına kadar on kez gerçekleştirilen “Türkçe Konuşan Devletler Devlet Başkanları Zirveleri” sonucunda ortaya çıkan ortak siyasi irade ile 3 Ekim 2009'da Nahçıvan Anlaşması'yla kurulmuştur. Millet olmanın en önemli kavramlarından dil, edebiyat, kültür ve tarih konularındaki ortaklığın farkında olan Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye Devlet Başkanları tarafından kurulan Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Keneşi), 15-16 Eylül 2010 tarihlerinde İstanbul'da düzenlenen Devlet Başkanları Zirvesi'nde de resmen ilan edilmiştir. Nahçıvan Anlaşması'nın 3. maddesine göre Türk Konseyinin ana organlarını Devlet Başkanları Konseyi, Dışişleri Bakanları Konseyi, Kıdemli Memurlar Komitesi, Aksakallar Konseyi ve Sekreteryaya teşkil etmektedir (Mert, 2015: 273-290). **Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Keneşi / Türk Konseyi - TDİK) hakkında ayrıca bk. http://www.turkkon.org/tr-TR/genel_bilgi/1/10.**

⁴ 1992'den 2014'e kadar gerçekleştirilen Devlet Başkanları Zirvelerinde ekonomi, dış politika ve güvenlik, toplumsal ve insani ilişkiler, kültür gibi konuların yanında eğitimle ilgili de birtakım kararlar alınmıştır. Eğitimle ilgili şu ana kadar alınan kararlardan biri de Türk Üniversiteler Birliğinin kurulmasıdır. 23 Ağustos 2012 tarihinde Bışkek'te gerçekleştirilen Türk Konseyi İkinci Devlet Başkanları Zirvesi'nde ve 10 Ağustos 2012 tarihinde Çolpan-Ata'da yapılan Türk Keneşi Eğitim Bakanları toplantısında alınan kararlar çerçevesinde şekillenen Türk Keneşi Türk Üniversiteler Birliği, Türk Keneşi üyesi ülkelerden 15 üniversite tarafından kurulmuştur (Mert, 2015: 273-290).

⁵ Hâlen Atatürk Üniversitesi Orta Doğu ve Orta Asya Kafkaslar Araştırma ve Uygulama Merkezi bünyesinde (Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP / 2013-223) kapsamında) yöneticiliğini Doç. Dr. Semra ALYILMAZ'ın, danışmanlığını ise Prof. Dr. Cengiz ALYILMAZ'ın yaptığı “Türk Dünyası Vatandaşlığı Projesi” adıyla bir proje sürdürülmektedir.

Temelinde evrensel değerlere bağlı, insan haklarına saygılı, hoşgörülü, başkalarını ötekileştirmeyen, birlikte yaşamının bilincinde, eğitilmiş, mutlu, huzurlu bireylerin bulunduğu toplumların, milletlerin ve devletlerin oluşturacakları birlikler hem kendilerine, hem yakın çevrelerine / bölgelerine hem de dünya barışına ve huzuruna katkı sağlayacaktır.

*Foto 2: Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin (Türk Konseyi - TDİK) bayrağı
(<http://www.turkelpress.com/>)*

Bugün dünya ülkeleri birbirleriyle olan sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik... ilişkileri artırmak, geliştirmek ve kolaylaştırabilmek için projeler üretmekte; Asya ile Avrupa kıtalarını (hatta daha ötesini) birbirine bağlayacak (tarihî Baharat Yolu'nun / Kervan Yolu'nun / İpek Yolu'nun alternatifini niteliğinde) ulaşım projelerini hayata geçirmeye çalışmaktadırlar. Bakü, Tiflis ve Kars arasında inşa edilen demir yolunun ilk aşamada bölge ülkelerini; sonrasında ise Asya ülkelerini Avrupa'ya bağlaması hedeflenmektedir. Bu ve benzeri projelerin hayata geçmesiyle muhataplarına birçok açıdan kolaylık sağlayacak olan Türk Dünyası Vatandaşlığı da ilgili devletlerin öncelikleri arasında yer alacaktır.

Türk Dünyası Vatandaşlığı'nın hayata geçmesiyle birlikte bölge ülkeleri arasında imzalanacak gümrük birliği ve ekonomik iş birliği anlaşmaları bölgede başka alanlarda da anlaşmaların imzalanmasına ve yeni birliklerin kurulmasına fırsat verecek; ileride (belki de) Türk devlet ve topluluklarının, Çin Halk Cumhuriyeti'nin, Japonya'nın, Moğolistan'ın, Rusya Federasyonu'nun, Hindistan'ın, İran'ın, Irak'ın, Suriye'nin, Gürcistan'ın... vd. ülkelerin de içinde yer alacakları "İpek Yolu Ülkeleri Vatandaşlığı"nın hatta "Asya Ülkeleri Vatandaşlığı"nın da gerçekleşmesi mümkün olacaktır. Çünkü Asyalı milletlerin ortaklıkları ve

benzerlikleri en az Avrupalılarınki kadar eski ve köklüdür. Asyalı milletlerin farklı etnik yapıya ve inanç sistemine mensup oldukları bu yüzden de bir araya gelmelerinin, ortak paydada buluşmalarının zor olacağı muhtemeldir. Ancak bütün dinlerin temelde “birlik” olmayı önerdiği unutulmamalıdır.⁶

Foto 3: “Türk Dünyası Vatandaşlığı” için Cengiz ALYILMAZ ve Semra ALYILMAZ’ın danışmanlığında Onur ER tarafından hazırlanmış bir logonun görüntüsü⁷

Türk Dünyası Vatandaşlığı’nın gerçekleşmesi durumunda Türk devlet ve topluluklarına sağlayacağı imkânlardan birkaçını şöyle sıralamak mümkündür:

⁶ Bu düşüncelere karşı çıkıp, bugün bizleri hayalperestlikle suçlayanlar elbette olacaktır. Aynı anlayışa sahip insanlar Sovyetler Birliği’nin dağılacağına, Türk Cumhuriyetleri’nin bağımsızlıklarını ilan edeceklerine dair görüşlerimizi 1990 yılında ifade ettiğimizde de bizleri hayalperestlikle suçlamışlardı. Tarih bizleri (bizim gibi düşünenleri) haklı çıkardı. Avrupa Birliği’nin Avrupa Kömür ve Çelik Anlaşması’nın ürünü olduğu, değişen ve gelişen dünya şartları ve çıkar ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda Asyalı devlet ve toplulukların birlikteliklerinin de hayal olmadığını herkes görecektir. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri’nin (ve çoğu kez onun direktifleri doğrultusunda hareket eden Avrupa Birliği ülkelerinin) (başta Rusya Federasyonu olmak üzere) Asyalı ülkelere uyguladıkları ekonomik ve siyasi baskılar Asyalı devlet ve toplulukların birlikteliğini zorunlu kılmaktadır.

⁷ Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan tarafından kurulan Türk Konseyine Özbekistan, Türkmenistan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti farklı gerekçelerle katıl(ma)mamışlardır. Yapılan tasarımda Bağımsız Türk Cumhuriyetleri’nin tamamının Türk Keneşi etrafında birleşmesi arzulandığından söz konusu cumhuriyetlerin bayraklarına yer verilmiştir.

- Türk Dünyası Vatandaşlığı, üye devletler ve topluluklar arasında serbest (vizesiz) ve kolay dolaşım, seyahat ve oturma izni sağlayacaktır.
- Türk Dünyası Vatandaşlığı'na tabi kişiler vatandaşlık haklarından eşit şekilde yararlanacaklardır.
- Türk Dünyası Vatandaşı öğrenciler üye ülkelerde eğitim öğretim görme hakkına ve özgürlüğüne sahip olacaklardır.
- Üye ülkeler tarafından Türk Dünyası Vatandaşı üniversitelilerin ön lisans, lisans ve lisansüstü seviyelerde almış oldukları diplomaların eş değerliliği / denkliği sağlanacaktır.
- Türk Dünyası Vatandaşlarına üye ülkelerde çalışma izni verilerek iş güvenlikleri uluslararası yasalarla koruma altına alınacaktır.
- Üye ülkelerin vatandaşları diğer ülkelerde mülk edinme hakkına sahip olacaklardır.

Türk Dünyası Vatandaşlığı (yukarıda belirtilen temel ve öncelikli imkânların yanında) üye ülkelerin her alanda (siyasi, askerî, sosyal, kültürel, ekonomik) yakınlaşmalarına zemin hazırlayacak ve birliğin güçlenmesini sağlayacaktır.

Kaynaklar:

- ALYILMAZ, C. (2000). Atatürk, Milliyetçilik ve Türk Dünyası. *Türk Yurdu*, 20 (152), 12-16.
- ALYILMAZ, C. (2011). Bağımsızlıklarının Yirminci Yılında Türk Cumhuriyetleri Üzerine. *İpek Yolu Medeniyetleri*, 4, 8-13.
- ALYILMAZ, C. (2011). Türkiye Moğolistan'da Öncelikli Olarak Neler Yapmalı? *Yeni Ufuklar*, 10, 55.
- ALYILMAZ, C. (2012). Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'nin Bölge Ülkeleri Açısından Önemi. *Düşünce Dünyasında Türkiz*, 3(14), 55-63.
- BABIŞ, A. G. (2014). Türk Konseyi: Türk Birliğinin Hazırlığı mı? *EkoAvrasya Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 27, 14-16.
- GEMALMAZ, G. (2014). Türk Dünyasında Alfabe ve İmla Meseleleri Üzerine. *Türkçenin Derin Yapısı*, Ankara: Belen Yayıncılık.
- MERT, O. (2015). Türk Konseyi (Keneşi) Türk Üniversiteler Birliği ve Türk Üniversiteler Birliği I. Genel Kurulu. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED]*, 53, 273-290.
- MOMINKULOV, C. (2014). Türk Cumhuriyetleri Ortak Bilgi Alanına Doğru, *EkoAvrasya Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 27, 66-67.